

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

21e jaargang nr. 51 15 december 1968

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. Woord van de Week

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar
Overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Vriendschap en liefde

Het zijn voornamelijk mensen die open en positief tegenover het leven staan, die deel uitmaken van de humanistische beweging. Vanuit deze humanistische overtuiging wil ik vandaag het thema vriendschap en liefde bespreken, waarbij ik van te voren er op wil wijzen dat dit menselijk probleem in een kwartier maar heel kort en schematisch kan worden behandeld.

Duizenden jaren lang tot op vandaag en morgen klinkt uit de poëzie het lied van vriendschap en liefde door. De grootste denkers hebben door alle tijden heen getracht het wezen ervan te doorgronden en de wereldliteratuur bevat waardevolle en verhelderende gedachten over deze zó innige en diepe gevoelens van de mensen tegenover elkaar. Het is de moeite waard in een verloren uurtje zich in de rijkdom van gedachten te verdiepen die in gedichten en in proza verankerd liggen.

Maar is het daarom niet overbodig steeds weer over vriendschap en liefde te schrijven of te praten? Is niet alles al gezegd? Neen, het is niet overbodig, want bij alles wat vriendschap en liefde in hun zedelijke inhoud bevatten in de zin van voor alle tijden geldend, algemeen menselijk zijnde en voor allen geldend, zijn het toch geen waarden op zich zelf. De vriendschap en de liefde, bestaan niet. Het gaat altijd weer om de gewaarwordingen van levende mensen, levend in een zeer bepaalde periode, in een bepaalde maatschappelijke ordening, in een zeer concreet sociaal milieu en wier gewaarwordingen door hun omgeving een stempel krijgen opgedrukt.

Er bestaat een groot verschil tussen het „lijden van de jonge Werther“, de onvervulde liefde van Tatjana voor Eugen Onegin en de „liefdekracht“ van Anne Frank. De generatie van vandaag kent niet de dure liefdeseden en bloemrijke taal van de liefde, niet de romantische liefde van ouders en voorouders. Twee oorlogen, waaraan de gehele wereld heeft deelgenomen, hebben de mensen zakelijker en nuchterder gemaakt.

Hoe ontstaat nu vriendschap en wat bepaalt de waarde voor de mensen? Kameraadschap en vriendschap ontstaan bij gemeenschappelijke

bezigheden, belevenissen, overeenkomsten in belangstelling op het gebied van de kunst, de filosofie, de levens- en wereldbeschouwing enz. Daardoor onderscheiden kameraadschap en vriendschap zich ook van de min of meer oppervlakkige bekendheid met iemand. De gemeenschappelijke basis van goede kameraadschap en ware vriendschap is de overeenkomst van belangstelling, het gezamenlijke streven naar een hoog doel en het deelnemen aan de vervulling van maatschappelijke opgaven. Terwijl nu de kameraadschap in hoofdzaak beperkt is tot de hulp en de samenwerking bij de oplossing van deze opgaven en tot een incidenteel gezellig samenzijn, kenmerkt de vriendschap zich door een nauwe persoonlijke binding, door sympathie, genegenheid die zich uitdrukt in de behoefte met de anderen zoveel als mogelijk is samen te zijn.

De vriendschappelijke binding is daarom steviger, duurzamer en intiemer dan de kameraadschappelijke. Weliswaar is men tegenover de kameraden open en vertrouwelijk, maar zijn „innigste“ gedachten en gevoelens, vreugde en zorgen, vragen en problemen zal men slechts aan een vriend toevertrouwen.

Vriendschap is de hoogste vorm van kameraadschap, ze berust niet slechts op de wederzijdse hulp en samenwerking, maar veronderstelt een persoonlijke binding en sympathie tussen mensen. Mensen, die vanuit egoïsme slechts op persoonlijk voordeel bedacht zijn, kunnen noch goede vrienden, noch goede kameraden zijn. „In de nood leert men zijn vrienden kennen“ zegt een oud spreekwoord. Een werkelijke vriend snelt tijdig te hulp en ziet niet op tegen grote persoonlijke offers voor de vriend. Vriendschap echter is geen wederzijdse kwijtschelding van de fouten en gebreken van de ander. Werkelijke vriendschappelijke hulp bestaat ook daarin, dat men eerlijk en oprecht de fouten en tekorten van de ander aanwijst en meehelpt ze te bestrijden. Vriendschap ontleent haar zedelijke waarde aan de wederzijdse steun, die de vrienden uit hun relatie verkrijgen voor de ontwikkeling van de persoonlijkheid.

Werkelijke vriendschap heft de mens op een hoger plan en draagt bij tot de ontplooiing

een radio-lezing van zondag 15 december 1968

Kalender 1969

De kalender 1969 van het
Humanistisch Verbond,
nu in geheel vernieuwde
uitvoering, is verschenen.

De prijs is

f 4.65

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door
storting of overschrijving van f 4,65 op post-
rekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Ver-
bond, Utrecht.

In de omschrijving: Kalender 1969.

van zijn zelfbewustzijn en zijn bekwaamheden. De waarde van een vriendschap werd door de schrijver Gerhard Hauptmann tot uitdrukking gebracht bij het graf van zijn vriend Leistikow toen hij zei: „Een trouwe vriend verliezen betekent een stuk wereld verliezen.” En Schiller bezong de vriendschap in de ode „An die Freude” met de woorden: „Wie het bereikt heeft de vriendschap van een vriend te vinden...”

Voor ons, humanisten, die reeds meer dan 100 jaar de gelijkberechtiging van de vrouw bepleiten, onderscheidt de vriendschap tussen man en vrouw zich niet wezenlijk van die tussen dezelfde geslachten. Desondanks is er verschil, dat voortkomt uit de bijzondere achting voor de waarde van de vrouw en uit haar lichamelijke en geestelijk-morele eigenschappen.

Bij een vriendin zijn kleine attenties op hun plaats. Voor een vriend zal men bij het winkelen niet zonder meer een pakje dragen, bij een vriendin behoort dat tot de normale beleefdheid. Een vriend verwacht geen bloemen, bij een vriendin moet men die beslist af en toe meebrengen. Dit soort zaken die eigenlijk meer tot de „goede manieren” behoren, zijn weliswaar niet beslissend voor de vriendschap tussen man en vrouw, maar nalatigheid op dit gebied kan toch tot gevolg hebben dat een in wezen goede vriendschap er onder lijdt.

Tussen man en vrouw echter kan een nog diepere, inniger en intiemere verhouding ontstaan als de vriendschap, namelijk liefde. Liefde is iets groots en moois, maar ook iets ernstigs waarmee men niet mag spelen. Liefhebben en geliefd te worden is het verlangen eigen aan ieder normaal mens. Wie zonder lief te hebben en zonder geliefd te worden door het leven gaat, is ongelukkig, vereenzaamd; zulk een leven is dor en troosteloos.

Waarom is echte liefde kenbaar? Eigenlijk bestaat er maar één kenmerk, namelijk de duurzaamheid van onze gevoelens voor de anderen.

haar waarde door de duurzaamheid van haar Liefde heeft tijd nodig om te rijpen, ze bewijst werking. De zogenaamde „liefde op het eerste gezicht” is meestal niet veel meer dan „begeerte op het eerste gezicht”. Met iemand dwepen is nog geen liefde; en liefde is niet gelijk aan seksuele begeerte. Ongetwijfeld behoort de lichamelijke éénwording tot de liefde, maar deze gelukkig makende roes is nog geen garantie voor echte en duurzame liefde. Of het samenvallen van de gevoelens van twee mensen werkelijk liefde is wordt niet beslist door het samen-slapen, maar door het samen-waken, bij het gezamenlijk oplossen van de problemen in onze levens. De mooie uren van het intieme samenzijn maken slechts het kleinste deel van ons leven uit, het grootste deel besteden we aan de vervulling van onze dagelijkse bezigheden en plichten en daar wordt de liefde op de proef gesteld.

Dikwijls wordt gesproken over „vrije liefde” of de „vrijheid van de liefde”. Maar, als men daarmee bedoelt de onafhankelijkheid van materiële beperkingen, van vooroordelen, van de bemoeizucht van ouders, een erfante of andere familieleden of de inmenging van de samenleving, dan moet men een betere formulering vinden, die duidelijker weergeeft wat de uitdrukking wil zeggen. Bedoelt men echter vrij te zijn van datgene wat in de liefde ernstig is, vrijheid om echtbreuk te plegen of om de vrouw als slavin te zien, dan moeten we deze „vrijheid van de liefde” als uiterst reactionair volstrekt afwijzen. Voor de humanist is de eis tot deze „vrijheid van de liefde” onaanvaardbaar, omdat hij de lichtzinnige instelling tegenover de liefde scherp veroordeelt. Vanzelfsprekend dient werkelijke liefde „vrij” te zijn. Geen kerk, geen priester, en ook geen staat heeft het recht, zich te mengen in de intiemste betrekkingen tussen mensen.

Ook afgewezen dient de opvatting te worden, volgens welke liefde een drift is, niet onderworpen aan enige discipline en verlangend naar steeds nieuwe bevrediging.

Ook de liefde is verbonden met de belangen van de samenleving; en dat houdt in, dat ongeremdheid en gebrek aan discipline in de liefde niet alleen de verloofden, de gehuwden, de familie, de opvoeding van de kinderen schade berokkenen, maar ook de samenleving. De mensen worden afgeleid en daardoor verhinderd zich op hun maatschappelijke plichten te concentreren. Mensen die heen en weer zwakken in hun gevoelens zijn eigenlijk armzalige wezens.

Liefde is geen spelletje. Beide partners moeten zich bewust zijn van de verantwoording die ze op zich nemen, wanneer ze intieme betrekkingen aangaan, want die kunnen gevolgen hebben. Twee mensen hebben deel aan de liefde en een derde kan ontstaan, een nieuw leven. In dit feit ligt een sociaal belang verborgen en een verplichting tegenover de samenleving. „Moet liefde ook een huwelijk betekenen?” wordt dikwijls gevraagd. Slechts het huwelijk dat op liefde berust kan zedelijk genoemd worden. De liefde is niet aan het huwelijk gebon-

Humanistische Correspondentiekering voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 40 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)

den, dat wil zeggen, zij ontstaat niet pas in de samenleving van het huwelijk, maar gaat er in het algemeen aan vooraf. Juist de liefde is het die in twee mensen de hartstochtelijke wens doet ontstaan voor altijd bij elkaar te zijn, een gezamenlijk leven te leiden en een gezin te stichten. Het huwelijk is de wettelijke vorm van de wens naar blijvend samenzijn. Een dergelijk samenzijn voor het leven aan te gaan moet weloverwogen worden. Of men met een ander zijn hele leven in een zinrijke en gelukkig makende gemeenschap kan doorbrengen weet men nog niet na een verliefdheid van een nachtelijke danspartij en ook niet na een gezamenlijke vakantie. Men moet elkaar goed en grondig leren kennen en over en weer in verschillende situaties op de proef hebben gesteld. De statistiek leert dat vele „kortsluitings-huwelijken” na enkele maanden of jaren weer afgebroken worden. En een scheiding is niet alleen voor allen die daarbij betrokken zijn — vooral als er kinderen zijn — een uiterst pijnlijke procedure, maar is ook dikwijls het teken van menselijk tekortschieten, overijde beslissingen bij het sluiten van een huwelijk. Daarom moeten twee mensen voor het huwelijk ernstig het voor en tegen afwegen en dan de beslissing nemen die voor het leven geldt. Bij alle beslissingen, zowel in de vriendschap als in de liefde, moeten we strenge maatstaven aanleggen, maar ons ook steeds door de gedachte laten leiden: des te dierbaarder en waardevoller de ander ons wordt, des te onlosmakelijker is hij met ons gehele wezen verbonden.

HELMUT KOBER

insomnia

Denkend aan de dood kan ik niet slapen,
En niet slapend denk ik aan de dood,
En het leven vliet gelijk het vlood,
En elk zijn is tot niet zijn geschapen.

Hoe onmachtig klinkt het schriek „te wapen”,
Waar de levenswil ten strijd mee noot,
Naast der doodsklaroenen schrille stoot,
Die de grijsaards oproept met de knapen.

Evenals een vrouw, die eens zich gaf,
Baren moet, of ze al dan niet wil baren,
Want het kind is groeiende in haar schoot,

Is elk wezen zwanger van de dood,
En het voorbestemde doel van 't paren
Is niet minder dan de wieg het graf.

J. C. BLOEM

Overgenomen uit „de dood verandert”.

Zoëven ontvingen wij van de drukker
de brochure

„het gezag”

Het is een verslag van twee konferenties georganiseerd door de Humanistische Stichting Socrates.

40 pagina's f 2,25

Bestelling bij voorkeur door storting of overschrijving op rekening 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond Utrecht.

BERTRAND RUSSELL

Waarom

ik geen christen ben

Het boek bevat een zorgvuldige selectie uit de rijke hoeveelheid essays, die Russell sinds zijn eerste publicatie heeft geschreven. Russell stelt in zijn geschriften de plaats van de mens in het universum aan de orde. Hij doet dit op een ironische en sprankelende wijze en bedient zich daarbij van het proza, waarom hij mede zo befaamd is geworden.

Vertaling: Paul Edwards - 268 pagina's f 12,50.

Bestellingen bij voorkeur door storting of overschrijving op postrekening 30.49.60 t.n.v. Het Humanistisch Verbond, Utrecht en vermelding van de titel van het boek op het girostrookje.

Stichting Medic Alert Nederland

Een onzer lezers zond ons enig materiaal over deze stichting en vroeg om hieraan enige aandacht te willen schenken. Na kennisneming van het sympathieke doel voldoen wij graag aan dit verzoek.

Deze stichting, waarvan de administratie is gevestigd op het bureau van het Rode Kruis Ziekenhuis — 's-Gravenhage, Sportlaan 600 — stelt zich ten doel identiteitsplaatjes te verstrekken, waardoor het mogelijk wordt om direct doeltreffend in te grijpen wanneer betrokkene zelf niet in staat is inlichtingen te verschaffen. Daarbij moet in de eerste plaats gedacht worden aan ernstige verkeersongelukken en andere calamiteiten.

Ter informatie citeren wij iets uit de folder: U heeft bijv. een bepaalde aandoening, die bepaalde voorzorgen eist. Wanneer U binnenkort de Medic Alert-armband of het kettinkje bent gaan dragen zult U, mocht U door een ongeval niet zelf in staat zijn inlichtingen te geven, een voor iedereen herkenbaar embleem met de nodige gegevens onverbrekkelijk met Uw eigen lichaam verbonden bij zich dragen. Bovendien staat op deze armband het telefoonnummer waar iedere behandelende arts, waar ook in Europa, te allen tijde nadere inlichtingen over U kan verkrijgen. De kosten van deze inlichting zijn voor rekening van de Medic Alert Stichting. Uw bijdrage is f 20,— ineens. En behalve dat U daarvoor de gegraveerde armband of ketting krijgt wordt U zonodig Uw leven lang in ons kaartstelsel en in het centrale systeem in Amerika opgenomen. Legt U nooit dit insigne af? Ook bij sportbeoefening en bij avondkleding moet U zich aanwennen om het te blijven dragen. Ongevallen zijn op de wonderlijkste ogenblikken denkbaar en een afgelegde armband op enige afstand van de plaats waar U zich bevindt heeft bij grote verwarring zijn nut uiteraard geheel verloren. Wij hopen dat U de beveiliging van deze armband niet in de praktijk zult ervaren, maar wij menen wel dat het dragen ervan U in eventuele noodgevallen veel ellende zal kunnen besparen. Mocht u nadere informatie op prijs stellen dan kunt u zich rechtstreeks wenden tot het adres, dat hierboven is genoemd.

Karl Barth - 1886-1968

Waarschijnlijk zal eerst veel later de werkelijke betekenis van Professor Karl Barth doordringen, want met het overlijden van deze eminente geleerde is een der grootste denkers van deze eeuw heengegaan en deze mensen zijn hun tijd vaak vooruit.

Barth heeft in de afgelopen decennia een zeer grote invloed gehad op kerk, theologie en politiek in Nederland. Hij studeerde theologie in Bern, Berlijn, Tübingen en Marburg, waarna hij achtereenvolgens hulpprediker in Genève en van 1911 tot 1921 predikant in Safenwil (Aargau) was. Hij werd aangesteld als buitengewoon hoogleraar in de theologie in Göttingen en vervolgens doceerde hij dogmatiek in Münster (1925) en Bonn (1930).

In 1932 verscheen het eerste deel van zijn hoofdwerk „Die kirchliche dogmatik”, waarvan het laatste en twaalfde deel in 1966 werd voltooid. In 1934 weigerde hij de eed op Hitler af te leggen en werd spoedig uitgewezen. Hij vond in Bazel een nieuw arbeidsterrein.

Het is niet onze taak om veel uitvoeriger in te gaan op alles wat Karl Barth heeft gepubliceerd. Het zou de omvang van dit kleine orgaan ver te buiten gaan. Het is bovendien zo, dat zijn werken, geheel gericht op het christelijk geloof, vele van onze lezers met zullen aanspreken.

Toch meenden wij, bij zijn overlijden, even de aandacht te moeten vestigen op de grote betekenis en invloed van Karl Barth.

N.B. Wij maken houders van een catalogus van de bibliotheek van het Humanistisch Verbond (verkrijgbaar tegen f 10,—) er op attent, dat een aantal boeken over Karl Barth aanwezig zijn en gratis worden uitgeleend.

De dood verandert

Dezer dagen verscheen onder bovengenoemde titel een boekje, dat door H. Lips is samengesteld en waarin hijzelf een artikel schreef over „De moderne mens en de dood”.

De titel doet vreemd aan en Lips vangt dan ook zijn inleiding aan met de verklaring, dat de dood natuurlijk niet verandert. Het leven is voortdurende verandering, de dood daarentegen is niet-leven, is onveranderlijk. Maar voor mensen gaat het er niet om wat de dood is, maar wat mensen denken dat hij is. Het gaat niet om de dood maar om de doodswachtingen.

Dat over deze vraag verschillend wordt gedacht blijkt wel uit de inhoud van deze pocket. Hierin trachten schrijvers van verschillende richting duidelijk te maken wat voor hen de dood betekent. Wij noemen hier deze schrijvers. Het zijn achtereenvolgens: Prof. Dr. C. J. Bleeker, Dr. Kwee Swan Liat, Prof. Dr. H. Berkhof, Prof. Dr. J. Sperna Weiland, Dr. Albert Daan, P. Spigt, Prof. Dr. W. van Dooren, A. van Dantzig, Prof. Dr. L. van Gelder en Steven Membrecht.

Tussen de artikelen door zijn gedichten opgenomen van Boutens, Marsman, Bloem, Achterberg, Andrews en de Vreede.

Het boekje is op een artistiek verantwoorde wijze gedrukt, telt 112 pagina's en kost f 3,25. Wij zijn overtuigd, dat deze uitgave dezelfde ontvangst zal ontmoeten, als zijn voorgangers, waarvan wij speciaal noemen: Het Humanistisch Verbond en Jezus van Nazaret. In ieder geval verdient het deze belangstelling.

Bestellingen bij voorkeur door storting of overschrijving van f 3,25 op postrekening nr. 58 t.n.v. Het Woord van de Week.

Van week tot week

RADIO (Hilversum II)

Zondag 22 december 9.45—10 uur: A. Saalborn: „Persoonlijkheid en de grenzen van de democratische vrijheden”.

Zondag 29 december 9.45—10 uur: Gesprek tussen roomskatholieken en humanisten.

TELEVISIE (Ned. I)

Maandag 16 december 22.05—22.30 uur: Democratie in oost- en west-Europa; een gesprek tussen prof. dr. M. Markovic en prof. dr. J. P. van Praag. Regie: Joes Odufré.